

Istorijos mokslo vystymosi perspektyvos ir rekomendacijos (1 rašinys)

Ruslanas Baranauskas, humanitaras

Sąžiningiausia būtų bent kartą visuomenei paaiškinti, kad istorija, kaip humanitarinio profilio šaka, yra daugialypė sąvoka, turinti analogą su žodžiais menininkas, inžinierius, medikas.

Diplome visada išliks įrašas, ką esi pabaigęs: pedagogiką, šaltiniotyra, archeologiją, medievistiką. Kaip ir civilinės saugos, aviacijos, informacinių technologijų, chirurgijos, akušerijos ir kitų specializacijų atstovai.

Kokiu maršrutu yra pasukusi, beje, seniausia pasaulyje istorijos disciplina, būtina nuolatos diskutuoti, rasti svarbius akcentus ir sprendimų alternatyvas.

Dabar aš regiu visišką kolegų nenorą bendrai susėsti prie apskritojo stalo ir nusibrėžti kontūrus, kaip mes elgsimės ateityje. Būsime išdidūs, nepriklausomi su stipriais mokslinių tyrimų centrais, profesionaliais lektorais, dėstytojais, asistentais, laborantais, ar nuolatos bus dairomasi link Seimo rūmų, Daukanto aikštės, kokią gi direktyvą paskelbs politikai, patarėjai, ministrai.

Istorija neprivalo tarnauti jokiai ideologijai, pasaulėvokai, doktrinoms. Faktus ar įvykius reiktų pateikti objektyviai, nuosekliai ir be asmeninių aspiracijų ir sąskaitų suvedimo.

2016 m. buvęs viduramžių istorijos kurso dėstytojas LEU prorektorius Aivas Ragauskas su jam būdingu patosu, oratorine iškalba kreipėsi į auditoriją, Senatą, rektorių, dekanus su viltimi, kad pagaliau istorikai išlįs iš savo kiauto, bus stiprinamas jų komunikavimas su edukologais, – esame silpniausiai rašantys publikacijas, veikalus su užsienio autoriais. Jauniems magistrantams, doktorantams būtina rasti savo nišą darbų pristatymui.

Praėjo 5 metai ir kas nuo to pasikeitė, ar pateiktos ataskaitos, kokybės įvertinimo skalės, lentelės, diagramos?

Ar mes geresni bent jau už Albaniją ar Moldovą?

Kur apie tai galima pasiskaityti, jeigu su kukliais tiražais merdi „Voruta“, „Naujoji Romuva“, „Šiaurės Atėnai“? Apskritai, ar istorikai turi reguliary bent jau mėnraštį, ar jie duoda interviu televizijos, radijo laidoms, ar yra kuriami laidų ciklai, reportažai? Kas trukdo kolegoms patiems kurti video kanalus, podcastus?

Suprantu, kad per 5 metus kalnų nenuversi ir upių neužtvėnksi. Jeigu vyriausybės biudžeto eilutėje nėra skirta lėšų studijų programoms, tyrimams, projektams savanoriškomis pastangomis, jokių prioritetų neįgyvendinsi. Štai Klaipėdos universitetas nebesurenka etnokultūros kurso, vėlgi, ar ne metas atlikti poreikių analizę, kiek mums reikia numizmatų, archyvarų, archeologų ir ar nesidubliuoja universitetų dėstomos programos?

Kasinėjimų, piliakalnių, piliaviečių specialistų parengimo bazės yra VU, BRIAI.

Galbūt galima diferencijuoti kompetencijos ugdymo tikslus. Viena Alma Mater plėtoja ekshumacijos identifikavimo žinovus, kitos – kapinynų, paveldosaugos, paminklotvarkos specialistus.

Vėlgi, kiek yra logikos, jeigu istorijos mokytojus rengs 5 įstaigos?

Ar Lietuva neturi iškilių mokslininkų, tautinės mokyklos kūrėjų? Pagaliau ir absolventai, pasirašę sutartis, galėtų pasitarnauti fakultetų darbo efektyvinimui. Kodėl istorija su geografija suplakta į bendrą katilą?

Aš suprantu, kad metas mokslininkams kooperuotis ir mąstyti plačiai ir globaliai. Istorikui privalo būti svarbu fiziko laboratorija, fizikui istoriko korespondencija, raportai, tomai. Išmanios įmantrybės, skaidrės ir visos kitos priemonės, gerinančios didaktiką, yra neatsiejama akademinės veiklos dalis, tačiau visada būtina išklaudyti abi puses, nepriimti vienašališkų imperatyvų.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija yra tarsi beorėje erdvėje pakibusi planeta. Pasirodo, per 30 Nepriklausomybės metų net neprisėsta prie bendrojo lavinimo programų ir istorijos kursas neturi chronologinės sekos, fragmentiški intarpai be mitologijos, istoriografijos anotacijos įvedimo.

Pagaliau, kiek mokiniai žino apie Gudavičių, Jurginį, Gaigalaitę, Tylą? Istorija visada buvo valstybės vizitinė kortelė ir įvaizdžio, ir garbės, ir prestižo reikalas.

Mokyklų direktorių, pavaduotojų, iniciatyvių moksleivių polemikų ar įžvalgų nebematyti, nes popierinio formato leidinių apie gimnazijas, profesinį parengimą nebeliko. ES pinigus naudojančios VŠĮ, deja, šiuo metu negeba susitelkti jaunosios kartos pilietinės brandos stiprinimui.

Mokslininkai privalo vėl lankytis po mokyklas, turi vykti atvirų durų dienos su solidžia istorijos mokslo platforma ir karjeros galimybėmis.

Profesorius Darius Kuolys pastebėjo, kad kukliai įtraukti gyvų praeities liudininkų memuarai į tyrimų spektrą, nėra vieningo registro, duomenų bazės; rezistencinis – disidentinis judėjimas, pagaliau Sąjūdžio epocha turi neužpildytą spragą, kurią kompensuoti bus itin sunku.

Leidyklos, vėlgi, deklaruoja, kad nėra pavaldžios ŠMM įnoriams. Tačiau kas trukdo išsiųsti prašymus mokslo atstovams, pedagogams, tėvams, kokių jie pageidautų žinytų, enciklopedijų, atmintinių, brošiūrų? Žiūrима tik į pelno maržą, bet ne galimybę pateikti naują konceptualų požiūrį, – kodėl nepaskatinus pačių moksleivių rašyti vieno ar kito skirsnio?

Ar jie žino, kiek pastangų, triūso įdėjo tarpukario metodininkė Ona Maksimaitienė, ar ši pavardė bent minima pamokų metu?

Šiandien istorija yra bene vienintelė sritis šalyje, kur visiškai nesijaučia, kad yra koks ją kuruojantis vadovas, lyderis, moderatorius ir pan. Aš ne kartą rašiau apie Istorijos institutą, kokios yra jo pareigybinės nuostatos ir funkcijos, – turi būti privaloma nurodyti, kiek pelno yra gaunama iš tyrinėjimų, monografijų, disertacijų išleidimo. Pagal tai vyriausybė skiria finansavimą.

Ne tik išnyko tremtinių kapų, koplytstulpių tvarkymas Sibire, kaimuose kraštotyros stovyklos, parodos, tačiau ir pats gerbiamas kraštievis Alvydas Nikžentaitis tapo vos ne slaptos XIX a. draugijos prelegentu.

Jokio pasisakymo eteryje, nuotolinės konferencijos metu.

O kaip sekasi Islandijos, Danijos, Čekijos humanitarams? Kas juos slegia, jaudina, o galbūt jie kaip tik turi kuo pasidžiaugti, pasidalinti savo patirtimi?

Štai mes netgi neturime monografijos apie Vytautą Didįjį, Lietuvos muzikos ir teatro akademijai neaktualu prisidėti prie kino kronikų, serialų, filmų, spektaklių apie laisvę, protestantizmą, baudžiavą kūrimo, nes tai nepateisins įdėtų sąnaudų ir reitingų.

Tai naivus ir provincialus požiūris...